

FAKTA-ARK 23

Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik

I 1945, lige efter 2. Verdenskrig, blev Danmark medlem af FN*. I 1949, i starten af Den Kolde Krig*, blev Danmark medlem af NATO* sammen med blandt andet USA og en række andre vesteuropæiske lande. Medlemskabet af FN og NATO blev efter 2. verdenskrig grundlaget for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Dette fakta-ark handler om:

- **Danmarks udenrigspolitik siden 2. Verdenskrig**

I årene efter 2. Verdenskrig og frem til omkring 1990 deltog Danmark i mange af FN's fredsbevarende missioner. Danmark udsendte soldater for at hjælpe med at løse konflikter og skabe fred rundt om i verden, fx ved at sørge for at våbenhviler blev overholdt og beskytte civilbefolkningen.

Efter afslutningen af Den Kolde Krig (cirka 1990) udviklede Danmark lidt efter lidt en "aktivistisk udenrigspolitik". Det betød, at Danmark begyndte at deltage mere aktivt i internationale konflikter, også i andet end fredsbevarende missioner.

I 1990 begyndte Golfkrigen, da Irak besatte nabolandet Kuwait. På baggrund af en FN-beslutning ledte USA en militær aktion, der skulle befri Kuwait. Danmark sendte et skib afsted som et bidrag til den internationale militære styrke. Skibet deltog dog ikke i aktive militære handlinger.

I begyndelsen af 1990'erne begyndte borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien. Her blev danske soldater sendt ud som en del af FN's styrker. De skulle være med til at skabe fred. I denne konflikt kom de i direkte kamp med serbiske styrker i Bosnien i 1994.

Også i Kosovo, som dengang var en provins i Serbien, var der borgerkrig i slutningen af 1990'erne. Her blev det albanske befolkningsflertal udsat for overgreb fra regeringen. Efter lange forhandlinger uden resultat greb NATO militært ind i 1999. Danske jagerfly deltog i NATO's aktioner.

Nye mål efter terrorangrebet på USA

Et vendepunkt for NATO og alle medlemslandene var terrorangrebet på USA d. 11. september 2001. Her slog terrorister omkring 3.000 mennesker ihjel ved at kapre

passagerfly og flyve dem ind i blandt andet 'World Trade Center' i New York. Efter dette terrorangreb blev international bekæmpelse af terrorisme en vigtig opgave.

Tidligere var NATO kun klar til at reagere på trusler fra andre nationer. Men efter terrorangrebet tog NATO et nyt skridt i sit samarbejde. NATO ville bekæmpe enhver trussel mod medlemslandene, også terrortrusler fra terrorgrupper. Danmark har derfor siden 2001 deltaget i militære missioner rundt omkring i verden for at bekæmpe terrorisme. Terrororganisationen Al Qaeda, der stod bag angrebet på USA 11. september 2001, havde base i Afghanistan. Derfor invaderede styrker, ledet af NATO og med mandat fra FN, landet i oktober 2001 og afsatte den islamistiske Taliban-regering, der samarbejdede med Al Qaeda. I 2002 besluttede det danske Folketing at sende danske soldater til Afghanistan for at deltage i krigen.

De danske soldater blev sammen med engelske soldater sendt til den sydlige Helmand-provins, der var en af de mest urolige i landet. I alt 43 danske soldater mistede livet. De danske soldater blev siden flyttet fra frontlinjen. Efter 2014 var de danske udsendte soldaters opgave blevet at træne og støtte afghanerne, så de selv kunne stå for sikkerheden i landet – og siden er de danske soldater blevet trukket helt hjem. Efter 20 år med borgerkrig erobrede Taliban igen magten i Afghanistan i 2021.

I 2003 førte USA og en række andre lande krig mod Irak og landets diktator Saddam Hussein. Krigen begyndte, fordi man mente, at Irak ulovligt havde udviklet masseødelæggelsesvåben*. Der blev dog aldrig fundet nogen masseødelæggelsesvåben.

Saddam Hussein blev fjernet fra magten i 2003. Bag efter var danske soldater sammen med soldater fra andre lande med til at genopbygge Irak efter krigen og skabe bedre levevilkår for irakerne.

I 2011 besluttede man, at Danmark skulle deltage i en militær aktion i Libyen med mandat fra FN. Aktionen skulle beskytte civilbefolkningen mod overgreb fra landets diktator Muammar Al-Gaddafi. Danmark leverede fly til aktionen og gennemførte flere bombardementer.

Da terrorbevægelsen Islamisk Stat i 2014 erobrede store dele af Irak og Syrien, ledte USA en militær mis-

sion, der skulle bekæmpe terrorbevægelsen. Her deltog Danmark også med både fly og soldater, der skulle træne irakiske soldater.

Fjernelsen af Saddam Hussein i Irak og Muammar Al-Gaddafi i Libyen har dog ikke været uden problemer. I begge lande har der efterfølgende været mange konflikter – noget der ligner borgerkrig – mellem forskellige grupper.

De seneste år er NATO dog vendt tilbage til et større fokus på at kunne forsvare sit eget territorium* mod angreb fra andre lande. Det skyldes for det første en begrænset succes med aktionerne i Afghanistan, Irak og Libyen.

Frem for alt har Ruslands besættelse af halvøen Krim i Ukraine i 2014 samt angrebet på flere dele af Ukraine i 2022 skabt bekymring for, om Rusland også vil angribe andre lande.

Derfor har Danmark for eksempel besluttet at bruge mange flere penge på forsvaret frem mod 2033, så vi sammen med de andre NATO-lande bedre vil kunne forsvare os mod et angreb.

Som reaktion på det russiske angreb på Ukraine har Vesten støttet Ukraine med våben og penge til at forsvare sig mod det russiske angreb. Og Vesten har også forsøgt at svække den russiske økonomi ved at forbyde salg af en række varer til Rusland samt forbyde køb af russisk olie. Mange vestlige virksomheder har trukket sig ud af Rusland.

Rigsfællesskabet, Grønland og Arktis

Grønland, som er en del af det danske Rigsfællesskab, havde en stor betydning under den Kolde Krig. Grønland ligger tæt på både USA og Sovjetunionen, og man skulle flyve hen over Grønland for at tage den korteste rute mellem USA, Europa og Sovjetunionen. Derfor havde Grønland en strategisk betydning i forhold til forsvarssamarbejdet, og i 1951 underskrev Danmark og USA en aftale om USA's militære aktiviteter i Grønland. Samme år byggede amerikanerne en stor luftbase ved Thule i det nordlige Grønland. På basen byggede USA også en radarstation, der kunne overvåge luftrummet over Grønland og havområder omkring Grønland, der blev brugt til søfart. Thulebasen var vigtig for luftforsvaret af USA og NATO, og den bruges stadig af USA i dag.

Efter den Kolde Krigs afslutning og Sovjetunionens sammenbrud omkring 1990 fik Grønland mindre betydning for USA's sikkerhedspolitik. Men det varmere klima og afsmeltningen af isen i og omkring Grønland har igen givet landet strategisk betydning. Nu er det nemlig muligt at finde olie, gas og mineraler i Grønland - der hidtil har været indefrosset på grund af kolde klima. Og hvis havet omkring Arktis i fremtiden bliver isfrit store dele af året, åbner det for, at der kan komme nye, kortere skibsruiter mellem verdens kontinenter.

Det arktiske område er derfor stadig i fokus for dansk sikkerhedspolitik. De internationale stormagter USA, Rusland og Kina er dog alle interesserede i Arktis. Det er de, fordi landene har interesse i at beskytte deres eget land mod angreb fra andre. Men også fordi landene har økonomiske interesser i for eksempel minedrift og transport af varer med skib. Det kan udfordre Rigsfællesskabets mål om, at Arktis skal være et fredeligt område.

